

Jornades d'Estudi del Moble

Aquesta és una de les fitxes de catalogació que es treballen a les Jornades d'Estudi del Moble que se celebren cada mes a l'Associació.

Data: 9 de juny de 2010

Autor/s de la fitxa: Àngels Creus Tuèbols.

Nom genèric: Civil. Domèstic.

Nom de l'objecte: Calaixera reclinatori.

Estil: Barroc.

Datació: Segle XVIII, segona meitat.

Lloc de construcció: Catalunya. Comarques gironines.

Qualitat: Bona

Materials: Noguera com a fusta principal. Alba per als interiors. Boix per al filet embotit. Metall per a les frontisses, l'escut del pany i als tiradors. Ferro per al pany.

Sistema de construcció: Construït en dos cossos. Estructura del cos superior formada per posts emmetxades i tapa frontal subjectada per frontisses. Estructura del cos inferior formada per posts emmetxades a muntants i travessers. L'interior amb els travessers que guien els calaixos,

emmetxats i encolats a l'estructura. Calaixos amb dues cues d'oronella entre costats i frontal, i la fonadura clavada. Costats fets a manera de bastidor i plafó. Darrere clavat.

Tècniques decoratives: Embotit. Motllurat.

Elements representats: Doble filet lineal i filet que dibuixa formes sinuoses.

Descripció: Calaixera reclinatori formada per dos cossos superposats, escambell i calaixera. L'escambell, de forma troncopiramidal, està configurat pel tauler, dues posts laterals, una de frontal que obre a tall de pupitre mitjançant dues frontisses i una post que tanca pel darrere, i que sobresurt del cos tot emmarcant l'escambell. Cada part es decora amb un doble filet embotit que ressegueix el perímetre i la tapa, centra l'escut del pany.

L'escambell descansa sobre el cos de la calaixera. Aquesta presenta el tauler còncau seguint la forma del frontis dels calaixos que obren entre els dos muntants rectes. El cos inferior s'estructura en tres calaixos separats per dos travessers vistos que obren per tiradors de metall. A sota, sobresurt una tarima

extraïble que fa la funció de genuflectori i mostra els cantells motllurats. Els diferents elements es decoren amb el doble filet que segueix el perfil del perímetre. Quan està tancada, la tarima extraïble sobresurt lleugerament cap als costats. Els costats de la calaixera emplafonats es decoren amb un motllurat mixtilini que centra un dibuix vegetal en filet embotit. Tot el cos descansa sobre dues petites motlures aplicades a la manera de potes. El darrere sense treballar.

Estat de conservació: Bo. Presenta algun forat puntual produït per insectes xilòfags.

Restauracions: Algun tros de fusta substituïda.

Estudi: Ens presenta la peça el propietari actual. Ens explica que prové d'un domicili particular de l'Eixample barceloní on va fer cap procedent d'una herència mallorquina. A la casa, convivia amb un ric mobiliari isabelí i amb una formidable calaixera barroca del segle XVIII d'evidents trets mallorquins.

En el llibre *Audàcia i Delicadesa*, Mónica Piera publica un model de reclinatori similar trobat descrit en un inventari del 1791 de l'ermita de Santa Caterina, en el qual es llegeix "un rodillador de fusta ab son armariet nou y sobre un docé amb la imatge del Sant Christo y dos figures de sants de fusta usats". Encara que tant l'escambell com el cos de la calaixera llueixen unes línies evidentment més rectes i dues portes substitueixen els tres calaixos frontals, es tracta d'una peça molt propera a la que estudiem. Tipològicament parlant, situem aquest moble a l'apartat de les calaixeres. Una calaixera amb escambell, amb la funció de reclinatori. Com el model citat de l'ermita, un moble totalment pensat i dissenyat per a la funció a què anava destinat. Com significa, i no deixa dubte, la forma endinsada que adopta el frontal per encabir-hi el cos agenollat, o l'escambell que obre per tapa a tall de pupitre i deixa sobre el tauler espai suficient per reclinar-hi les mans o llegir-hi un missal. Un reclinatori que en un mateix espai, el rang de calaixera i d'escambell li confereix la condició plural d'utilitat. A partir del 1730 es posen de moda les calaixeres i comencen a aparèixer

[Fitxa 12]

diferents variants del model, com són les calaixeres amb escambell, les calaixeres escriptori, etc. Llavors sorgeix aquest tipus de petites calaixeres o reclinatoris que, igualment com referència el llibre citat, es documenten en els inventaris dels oratoris de les cases de classe alta amb el nom d'*arro-dillador*. Una tipologia de calaixeres de petit format, amb la mateixa distribució dels tres calaixos frontals, que assimila una fisonomia ja establerta i comuna en diversos centres regionals italians, com és el cas de la Toscana, el Piemont o de Ferrara.

En el catàleg de l'exposició *El moble de l'Empordà al segle XVIII*, amb el núm. 80, figura un reclinatori calaixera que, a més, inclou una escaparata com a cos superior, tot formant un mateix moble, i així, una altra variant de calaixera que equivalentment deix entreveure la clara influència italiana.

A la peça que estudiem s'observa al darrere, a la part superior, del cos de l'escambell, dues marqués d'encaixos que no desxifrem ni aconseguim interpretar i que potser podrien estar relacionades amb algun tipus de dosser com duia el primer cas referit.

És interessant constatar que el moble no presenta cap signe decoratiu que el vinculi o l'identifiqui directament amb la funció religiosa que adquireix. Com per exemple l'anagrama de Maria que sovint es representava en els capçals dels llits o inclús en els mateixos costats o tapes de les calaixeres que ennoblien les estances de les cases al llarg del segle XVIII. Però comprovem que cap dels reclinatoris mencionats inclouen signes devots.

El panell que decora cadascun dels costats recorda inevitablement els panells que enriqueixen els armaris construïts en aquest període a les comarques gironines. L'elegant moviment motllurat i el motiu embotit en fusta de boix en són característiques pròpies. Per la decoració del costat del cos inferior, bé podríem situar la procedència del moble al Baix Empordà on igualment predominen els plafons motllurats com a solució decorativa de frontals i costats de calaixeres. No obstant això, les línies rectes de l'escambell no ho manifesten tan clar. Evidentment, les fustes emprades són

les utilitzades durant el segle XVIII a Catalunya. L'estructura exterior està construïda en fusta de noguera massissa amb el filet de boix embotit que completa la seva decoració. Per als interiors es recorre a la fusta d'alba. Una fusta fàcilment a l'abast en els boscos de la vora i igualment habitual en els mobles catalans de l'època.

Les tècniques constructives són acurades i s'aprecien totalment manuals. Consta d'uns gruixuts travessers i muntants que donen rigidesa a l'estructura. El darrere no està treballat, no presenta acabat, la qual cosa evidencia que es va fer per anar arrambat a la paret. El filet embotit de la tarima del reclinatori solament decora la petita part que sobresurt respecte als costats. Els tres calaixos frontals no duen pany, fet que sorprèn donada la importància que en aquell temps tenia el tancar totes les pertinences amb pany i clau. Els tiradors de botó o pom no mostren cap marca que indiqui que s'han substituït. S'observa alguna petita peça de fusta substituïda a l'interior, però cap restauració important. El seu estat de conservació és molt bo. Manté intacta l'enriquidora patina que el pas del temps atresorat

sobre l'acabat original. Eren peces que les famílies benestants encarregaven a bons artesans.

Es tracta d'un excel·lent reclinatori, dels pocs que malauradament han arribat intactes fins a nosaltres. Una producció catalana que decorativament apunta cap a les terres gironines i que datem a la segona meitat del segle XVIII.

Localitzacions anteriors: Barcelona. Col·lecció particular.

Localització actual: Barcelona. Col·lecció particular.

Peces similars: Pag. 191, del llibre *Audàcia i Delicadesa*.

BIBLIOGRAFIA:

- JOSEP MAINAR, *El Moble Català*, Edicions Destino, Barcelona, 1976.
- MÓNICA PIERA I ALBERT MESTRES, *El Moble a Catalunya, l'espai domèstic del Gòtic al Modernisme*, Angle Editorial, Barcelona, 1999.
- GEOFFREY WILLS, DANIELE BARONI, BRUNETTO CHIARELLI, *El mueble historia diseño tipos y estilos*, Ed. Grijalbo, S.A. Barcelona, 1985.
- MÓNICA PIERA MIQUEL, *Audàcia i Delicadesa*. El Moble de Torroella de Montgrí i l'Empordà (1700-1800), Fundació Mascort, Torroella de Montgrí.
- *El moble de l'Empordà al segle XVIII*, Fundació Caixa Girona, 2006.
- ENRICO PELLEGRINI I MARIO F. ROGGERO, *Il mobile barocco piemontese*, Viglono, 1986.